

การพัฒนาประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัย ของมณฑลทหารบกที่ 32

ประเทศไทยได้มีแผนปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติมาโดยตลอด ซึ่งปัจจุบันได้จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 เป็นการนำแนวคิดการพัฒนากระบวนการป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการสร้างภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาภูมิความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งระดับชุมชนในการเฝ้าระวังและรับมือกับสาธารณภัย

ประสิทธิภาพ หมายถึง กระบวนการวิธีหรือการกระทำใดๆที่นำไปสู่ผลสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรต่างๆอันได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ , แรงงาน , เงินทุน , และวิธีการดำเนินการ หรือประกอบการณ์ที่มีคุณภาพสูงที่สุดในการดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ¹

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้ความหมายของ “ สาธารณภัย ” หมายถึง ภัยหรืออันตรายที่ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิต , ทรัพย์สิน และสิ่งอื่นๆอย่างรุนแรงประกอบด้วยลักษณะที่เกิดกับคนหมู่มากอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาหรือทุกสถานที่ เป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของประชาชนและเกิดความจำเป็นในสิ่งที่ต้องการอย่างเร่งด่วนสำหรับผู้ประสบภัย²

กระทรวงกลาโหม ในฐานะหน่วยสนับสนุนตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ มีแผนเตรียมการและปฏิบัติตามแผนบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม โดยแบ่งมอบความรับผิดชอบให้หน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพ อันประกอบไปด้วยสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ในการจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของหน่วยขึ้น โดยแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบตามที่ตั้งของหน่วยทหารต่างๆ ในพื้นที่จนถึงระดับอำเภอ โดยให้นำศักยภาพและขีดความสามารถของหน่วยมาใช้ในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาของประเทศที่เกิดจากภัยพิบัติ³

กองทัพบก ได้จัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก ปี 2558 เพื่อรองรับแผนบรรเทาสาธารณภัยของกลาโหม โดยจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ใช้ชื่อ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก (ศบภ.ทบ.) และกำหนดให้มีศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ ตามการแบ่งมอบของแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2558 กองทัพภาคที่ 3 จึงจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 3 (ศบภ.ทภ.3) เป็นส่วนปฏิบัติการในการปฏิบัติหลัก รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติและช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ⁴

จากสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่ภาคเหนือที่ผ่านมาหน่วยมณฑลทหารบก ในบทบาทศูนย์บรรเทาสาธารณภัย รับผิดชอบพื้นที่แต่ละจังหวัดในพื้นที่ของกองทัพภาคที่ 3 เป็นหน่วยงานแรกๆ ในการสนับสนุนตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก เนื่องจากมีกำลังพลและยุทธโธปกรณ์ต่างๆ โดยเฉพาะทางการช่าง และกำลังพลหลักจากหน่วยกำลังรบและช่วยรบในสังกัด โดยจะเข้าปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติใน 2 กรณี คือ

- 1) เมื่อได้รับการร้องขอจากหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในพื้นที่ประสบภัยพิบัติ และ
- 2) เมื่อได้รับการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาของทหารในกรณีที่เกิดเหตุจำเป็นหรือฉุกเฉินรวมทั้งสั่งการของรัฐบาลเมื่อความรุนแรงของสาธารณภัยที่เกิดขึ้นเป็นภัยระดับ 1 และระดับ 2⁵

ในการบรรเทาสาธารณภัย ของ มณฑลทหารบก ต้องดำเนินการร่วมกับส่วนราชการและภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งแม้ว่าจะประสบความสำเร็จในบทบาทที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรวมในแง่ของความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพก็ตาม⁵ แต่จากข้อจำกัดทางกฎหมาย ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน อาทิเช่น เรื่องการบริหารจัดการ ความเป็นเอกภาพในระดับปฏิบัติ ขีดความสามารถของอุปกรณ์ค้นหากู้ภัย รวมทั้งปัญหาการประสานงานเครือข่ายงานด้านบรรเทาสาธารณภัยกับส่วนราชการและภาคเอกชน ทำให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของมณฑลทหารบก ยังไม่สามารถใช้ศักยภาพที่แท้จริงอย่างเต็มที่

ประกอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยมีหลายหน่วยงาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปฏิบัติ ประสานการปฏิบัติ และสนับสนุนการปฏิบัติให้กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน⁶

กรณีนี้จึงมีความจำเป็นที่ทหารจะต้องเข้าใจองค์ประกอบของพลเรือน รวมไปถึงการเคารพและการปฏิบัติงานร่วมกันได้ จึงชี้ให้เห็นว่า หน่วยงานของทหารเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญ และสามารถแสดงออกได้ถึงศักยภาพอันเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป ในการดำเนินการตอบสนองต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติต่างๆ ได้ในระยะเริ่มแรกของเหตุการณ์ อันเป็นผลทำให้เกิดการช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนจากผลกระทบของภัยพิบัติได้ในระดับที่น่าพอใจ ดังนั้นทำให้มีคำถามอยู่ว่า เมื่อมณฑลทหารบกมีศักยภาพ ในการตอบสนองต่อเหตุการณ์วิกฤตอย่างเต็มที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้ว ทำไมผลการปฏิบัติในภาพรวมยังคงประสบปัญหาต่างๆ อยู่ และหากว่ามณฑลทหารบกจะพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัยเพื่อจะมีผลในการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติแล้ว บทบาทหน้าที่ของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ต้องปฏิบัติงานเป็นหน่วยงานสนับสนุนพลเรือนนั้น ควรมีการพัฒนาประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของมณฑลทหารบกอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับการบรรเทาสาธารณภัย⁷

มณฑลทหารบกที่ 32 ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 32 รับผิดชอบพื้นที่จังหวัดลำปาง มีหน่วยงานหลายภาคส่วน ทั้งที่เป็นหน่วยปฏิบัติในการจัดการภัยพิบัติโดยตรง และเป็นหน่วยให้การสนับสนุนในการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟู จากการปฏิบัติในการช่วยผู้ประสบภัยที่ผ่านมา มณฑลทหารบกที่ 32 ในบทบาทศูนย์บรรเทาสาธารณภัย มณฑลทหารบกที่ 32 จึงมีหน้าที่ ในการจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์ เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น โดยเน้นในเรื่องเรื่องของการบรรเทาความเดือดร้อน และ การแก้ปัญหาของผู้ประสบภัยพิบัติให้กลับสู่สภาวะปกติโดยเร็ว ซึ่งจะต้องเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเรื่องกำลังพลและ

ยุทธโธปกรณ์ให้เกิดการบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์ ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยในเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของมณฑลทหารบกที่ 32 ขึ้นเพื่อให้เห็นถึงความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างหน่วยทหารกับพลเรือนในสาธารณภัยที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงขึ้น เพื่อปรับบทบาทในการตอบสนองต่อเหตุการณ์อย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ ตลอดจนต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้สามารถบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วน เพื่อศึกษาบทบาทของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยปัญหาและอุปสรรคนำเสนอบทบาทที่เหมาะสมในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณภัยในปัจจุบัน ของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 32 ในการจัดการสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบ

ผู้วิจัยใช้แหล่งข้อมูลในการศึกษา จากการศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 3 ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ต่อหน่วยทหารที่เข้าร่วมบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่วิกฤติ (ทภ.3) เชื่อมโยงกับส่วนราชการพลเรือนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบรรเทาสาธารณภัย โดยศึกษาบทเรียน (Case Study) จากกรณีเหตุการณ์ภัยพิบัติที่ไปสนับสนุนการปฏิบัติการต่างๆ ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ เช่น มหาอุทกภัยภาคเหนือ เมื่อปี 2554 และการปฏิบัติการช่วยเหลือ ในช่วงปี 2547-2559 ที่ผ่านมามีเกิดน้ำท่วมฉับพลัน น้ำป่าไหลหลาก และดินโคลนถล่มที่รุนแรงในพื้นที่ภาคเหนือ แหล่งข้อมูลส่วนใหญ่จึงเป็นเอกสารโดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งข้อมูลที่ได้จากศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 3 (ศบภ.ทภ.3) และหน่วยปฏิบัติระดับที่ต่ำกว่าศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ 3 ลงมา จำนวน 14 หน่วย⁴

นอกจากนี้ต้องศึกษาการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากการสงคราม (Military Operation Other Than War) ที่มีรูปแบบเป็นการปฏิบัติการช่วยเหลือทางมนุษยธรรม (Humanitarian Assistance) และการบรรเทาสาธารณภัย (Disaster Relief) หรือ HADR จากสถานการณ์อุทกภัยทางภาคเหนือ ในห้วงเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2559 ได้เกิดอุทกภัยในพื้นที่ 9 จังหวัด ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของร่องความกดอากาศต่ำกำลังแรงพัดผ่านในเขตภาคเหนือ เป็นเหตุทำให้มีฝนตกหนักมาก รวม 18 อำเภอ ความเสียหาย

19 หลังคาเรือน สาเหตุเกิดจากน้ำท่วมฉับพลันน้ำป่าไหลหลากและดินโคลนถล่ม สร้างความเสียหายแต่ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ประชาชนทั้งทรัพย์สินและพื้นที่การเกษตร⁴ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าว กองทัพอากาศที่ 3 สั่งการให้หน่วยทหารในพื้นที่จัดกำลังและยุทโธปกรณ์เข้าช่วยเหลือทันที ตลอดจนร่วมกับทุกภาคส่วนเข้าให้การช่วยเหลือโดยทำการย้ายสิ่งของ ทำการคลุมดิน กันดินทรุด และทำการปรับแนวกันตลิ่งพัง นอกจากนี้ ยังตรวจรักษาโรคทั่วไป และแจกจ่ายเวชภัณฑ์ให้กับประชาชนผู้ประสบอุทกภัย ในการนี้ มณฑลทหารบกที่ 32 / ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 32 ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนส่วนราชการ และดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนโดยการใช้กำลังพลและยุทโธปกรณ์ของหน่วยที่มีอยู่เข้าดำเนินการ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอันดับแรก ซึ่งจากการดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบอุทกภัยดังกล่าว ได้สรุปอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินการ ไว้ดังนี้

1. การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแลในภาวะฉุกเฉินที่เกิดขึ้น ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะหากส่วนราชการในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอุทกภัยด้วย รวมทั้งมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาในพื้นที่เพื่อให้ความช่วยเหลือ จึงทำให้เกิดความซ้ำซ้อน สับสน การดำเนินการให้ความช่วยเหลือเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และไม่ทั่วถึง
2. การติดต่อสื่อสารในพื้นที่เกิดภัย มักจะได้รับผลกระทบไม่สามารถใช้งานได้ โดยเฉพาะระบบการติดต่อสื่อสารพื้นฐานที่ใช้อยู่ประจำ เนื่องจากต้องพึ่งระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานไฟฟ้าเป็นส่วนในการติดต่อสื่อสาร
3. เครื่องมือที่ใช้ในการกู้ภัยมีไม่เพียงพอและเหมาะสม เนื่องจากการเกิดภัยพิบัติต่างๆ ย่อมเป็นการยากที่จะเข้าไปในพื้นที่ที่ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา จำเป็นต้องมีเครื่องมือยานพาหนะที่มีขีดความสามารถเข้าถึงได้ในทุกสภาพพื้นที่ และเครื่องมือในการค้นหาและกู้ภัยต่างๆ ต้องเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการทำงานที่เกิดขึ้นเป็นการเฉพาะ
4. การประสานสอดคล้องของหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินการ ยังไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีลักษณะการดำเนินการแบบต่างคนต่างทำในส่วนของตนเอง ไม่มีการประสานงานกัน ทำให้เกิดความล่าช้า ซ้ำซ้อน และไม่ทั่วถึงในการดำเนินการ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษา การปฏิบัติการทางทหารที่มีใช้สงคราม (MOOTW) ในอดีตที่ผ่านมา การปฏิบัติการทางทหารที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยนั้น กองทัพบกได้ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ซึ่งกำหนดบทบาทให้กระทรวงกลาโหมเป็นส่วนราชการที่ให้การสนับสนุนทรัพยากรที่มีอยู่กับหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบหลัก เมื่อมีการร้องขอจากหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบหลักดังกล่าว สาระของพระราชบัญญัติฯ ปี 2550 นี้ กำหนดให้หน่วยทหารในพื้นที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนในขีดความสามารถของแต่ละหน่วยตามการร้องขอ โดยในส่วนกำหนดนโยบายและแผนนั้น มีผู้บัญชาการเหล่าทัพร่วมเป็นคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ส่วนในระดับพื้นที่ (ระดับจังหวัด) กำหนดให้ผู้บัญชาการมณฑลทหารบก ร่วมเป็นคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดร่วมด้วย โดยมีหน่วยงานกลาง คือ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผน ประสานการปฏิบัติ และสนับสนุนการปฏิบัติให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว กระทรวงกลาโหมจึงจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกลาโหม (ศปภ.กห.) โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ มีปลัดกระทรวงกลาโหมและผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นรองผู้อำนวยการศูนย์ฯ มีผู้บัญชาการเหล่าทัพ ทั้ง 3 เหล่าทัพ เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฯ⁸

กองทัพบกได้จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพบก (ศบภ.ทบ.) มีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพบก (ผอ.ศบภ.ทบ.) และกำหนดให้มีศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ มณฑลทหารบกที่ 32 ได้จัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัย มณฑลทหารบกที่ 32 ปี 2558 เพื่อรองรับแผนบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก โดยมีหน้าที่รับผิดชอบให้การสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในพื้นที่รับผิดชอบเมื่อได้รับการร้องขอหรือเมื่อเกิดภัยพิบัติฉุกเฉิน ซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ในพื้นที่จังหวัดลำปาง โดย ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 32 มีขั้นตอนการปฏิบัติ แบ่งเป็น 3 ชั้น ได้แก่

1. ขั้นเตรียมการ คือ การติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิดและประเมินสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น พร้อมทั้งรายงานหน่วยเหนือหรือแจ้งเตือนหน่วยรองตามหัวระยะเวลา จากนั้นเตรียมกำลังพล ยุทโธปกรณ์ เครื่องมือ และสิ่งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้พร้อมปฏิบัติได้ทันทีตามสถานการณ์ต่างๆ ของภัยพิบัติ
2. ขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย ประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดเพื่อประสานงานและรับทราบความต้องการที่จะให้ฝ่ายทหารให้การสนับสนุน
3. ขั้นการฟื้นฟูบูรณะ ประสานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและให้การสนับสนุนการฟื้นฟูบูรณะความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็ว⁵

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 เรื่อง คือ ของ พันเอก ชาญชัย นพวงศ์ (2555) เรื่อง “แนวทางการพัฒนาบทบาทกองทัพอากาศที่ 3 ในการบรรเทาสาธารณภัย” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 55 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยโดยหน่วยทหาร ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ หน่วยทหารขาดแคลนเครื่องมือเฉพาะในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย มีแต่เครื่องมือที่ใช้สำหรับการปฏิบัติการทางทหาร ขาดการวางแผนและการฝึก ร่วมกับกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ยามปกติทำให้เกิดความสับสนทั้งด้านการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การสั่งการ การบูรณาการเครื่องมือ ขาดความชำนาญในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เนื่องจากทหารไม่เคยได้รับการฝึกเฉพาะ⁶

เรื่องที่สองของ พลตรี รักศักดิ์ โรจน์พิมพ์พันธุ์ (2556) เรื่อง “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือและประสานงานระหว่างพลเรือนกับทหารในการบรรเทาสาธารณภัยในประเทศไทย” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (การป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน) รุ่นที่ 26 ผลการวิจัยพบว่าการประสานงานและความร่วมมือระหว่างทหารกับพลเรือน ซึ่งรวมถึงภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม นับได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งแห่งความสำเร็จของการจัดการสาธารณภัยของประเทศไทย และจำเป็นต้องมีการแนวทางในการประสานงานที่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดช่องว่างในการบรรเทาสาธารณภัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มบทบาทของหน่วยทหารในพื้นที่ บรรเทาสาธารณภัย จึงได้ศึกษางานวิจัยของ พล.ต.เมธี พะยอมหอม (2556) เรื่อง “แนวทางการพัฒนาบทบาทของมณฑลทหารบก/จังหวัดทหารบกในการบรรเทาสาธารณภัย” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 56 ผลการศึกษาพบว่า หน่วยทหารที่เข้ามาปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบตามที่ได้รับการแบ่งมอบในแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม มีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และเป็นผู้ดำเนินการในข้อตกลงร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้อำนวยการจังหวัด จึงควรมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกและประสานงานหน่วยทหารที่เข้ามาปฏิบัติงานในระหว่างการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงานและลดความสับสน⁹ นอกจากนี้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยังได้ศึกษาการปฏิบัติการช่วยเหลือของหน่วยทหาร จากกรณีศึกษา (Case Study) 2 เหตุการณ์ คือ กรณีเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในพื้นที่ภาคเหนือและภาคกลาง เมื่อปี 2554

บทบาทของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 32 ปฏิบัติงานภายใต้การบังคับบัญชาของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองทัพภาคที่ 3 ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 พระราชบัญญัตินี้ จัดทำขึ้นเพื่อรองรับรูปแบบภัยพิบัติใหม่โดยมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานที่ชัดเจนและมีความชำนาญเฉพาะทาง เป็นหน่วยรับผิดชอบ และให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่นั้น โดยมีลักษณะที่มุ่งให้หน่วยงาน พลเรือน เป็นองค์กรหลักในการอำนวยความสะดวก หน่วยทหารจะมีบทบาทเป็นหน่วยสนับสนุนในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนั้น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเตรียมความพร้อม ของทุกหน่วยต้องบูรณาการขีดความสามารถเข้าดำเนินการอย่างประสานสอดคล้อง ดังนั้น รายละเอียดในการจัดทำแผนต้องมีความครอบคลุม มีความประสานสอดคล้องในการปฏิบัติงาน และสามารถปฏิบัติการได้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น บทบาทที่เหมาะสมของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 32 ซึ่งเป็นการสนับสนุนกำลังพลและเครื่องมือต่อสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด โดยหัวหน้าศูนย์บรรเทา

สาธารณสุขมณฑลทหารบกที่ 32 (ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 32)จะเป็นผู้สนับสนุนกำลังพลและเครื่องมือภายใต้การบังคับบัญชาของศูนย์บรรเทาสาธารณสุขกองทัพอากาศที่ 3

สำหรับแผนบรรเทาสาธารณสุขกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2556 มีสาระที่สำคัญคือ การมอบความรับผิดชอบการบรรเทาสาธารณสุขในระดับการปฏิบัติในพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งกองทัพบกยึดตามแนวทางของกระทรวงกลาโหม โดยเป็นการแบ่งตามพื้นที่การปกครองของกระทรวงมหาดไทยแล้วกำหนดให้หน่วยทหารในพื้นที่นั้นๆ รับผิดชอบ สำหรับการแบ่งมอบพื้นที่ให้หน่วยต่างๆ ของกระทรวงกลาโหมรับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยนั้น ก็เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการบรรเทาสาธารณสุขที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ไม่สับสนและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการแต่ประสบปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องจากหน่วยทหารเหล่านั้นมีความแตกต่างกันในเรื่องคุณลักษณะของหน่วย บางหน่วยเป็นหน่วยกำลังรบ แต่บางหน่วยเป็นเพียงหน่วยช่วยรวบรวมถึงไม่สามารถตอบสนองสาธารณสุขได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากไม่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการบรรเทาสาธารณสุข⁸ ดังนั้น บทบาทของศูนย์บรรเทาสาธารณสุขมณฑลทหารบกที่32 ภายใต้การบังคับบัญชาของศูนย์บรรเทาสาธารณสุขกองทัพอากาศที่ 3ตามแผนป้องกันบรรเทาสาธารณสุขกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2556 จึงทำหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนการปฏิบัติการ โดยจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์ของหน่วยสนับสนุนส่วนราชการพลเรือนช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ที่ได้รับการแบ่งมอบ

ในการนี้ได้วิเคราะห์ด้านกรอบการปฏิบัติการบรรเทาสาธารณสุขตามกฎหมายพบว่าขีดความสามารถของหน่วยมณฑลทหารบกที่ 32 สรุปลักษณะที่สำคัญ คือ หน่วยมณฑลทหารบกที่ 32 มีโครงสร้างการจัดหน่วยงานเพื่อรองรับภารกิจในการพัฒนาประเทศ แต่ด้วยความพร้อมของกำลังพลและยุทโธปกรณ์ประกอบกับได้รับการบรรจุเครื่องมือในการบรรเทาสาธารณสุขบางส่วนมาแล้ว การรับมอบภารกิจในการช่วยเหลือประชาชนหรือการบรรเทาสาธารณสุขจึงสามารถกระทำได้ดีและครอบคลุมประเภทของภัยตามที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขกำหนดมากกว่าหน่วยงานอื่นๆ แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมภัยทั้งหมดใน 18 ประเภท สำหรับกรอบการปฏิบัติในการรับมือกับภัยทั้งด้านสาธารณสุข ควรมีการกำหนดหนทางปฏิบัติของ ทบ. ในการรับมือกับภัยแต่ละประเภทให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่งในเรื่องการปฏิบัตินี้ ผู้วิจัยได้พบว่า ยังมีข้อจำกัดในการรับมือกับภัยหลาย

ประเภท เช่น อัคคีภัย สารเคมีและวัตถุอันตราย ซึ่งมณฑลทหารบกที่ 32 ได้รับมอบเครื่องมือด้านการดับเพลิงและกู้ภัยสารเคมีจากกองทัพภาคที่ 3 แต่ยังไม่เคยมีการออกปฏิบัติงานในการเผชิญเหตุดังกล่าวอย่างจริงจัง ดังนั้น กองทัพบกควรจะกำหนดความรับผิดชอบให้กับหน่วยทหารแต่ละหน่วยตามคุณลักษณะและขีดความสามารถของหน่วยให้สอดคล้องกับภัยพิบัติแต่ละประเภท¹⁰

หน่วยมณฑลทหารบกที่ 32 เป็นหน่วยในพื้นที่ระดับจังหวัด ดังนั้นจึงควรที่จะประเมินความเสี่ยงหรือโอกาส และความเป็นไปได้ที่จะเกิดสาธารณภัยประเภทต่างๆ ขึ้นในเขตพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยเพื่อให้กิจกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อสถานการณ์และควรต้องดำเนินการปรับปรุงข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยเหล่านี้เป็นประจำทุกปีเพื่อตรวจสอบถึงความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของลักษณะพื้นที่ ประชากรและสิ่งปลูกสร้าง ปัญหาที่สำคัญอีกเรื่อง คือ การซักซ้อมแผนการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทดสอบแผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดว่าสามารถปฏิบัติการ ได้จริงหรือไม่ เป็นการตรวจสอบความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องความรู้เกี่ยวกับภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยที่หน่วยต้องปฏิบัติ ความเข้าใจในภารกิจของหน่วยตามแผน ความพร้อมในด้านเครื่องมือ ยานพาหนะ ยุทโธปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน การทดสอบและการประเมินถึงความประสานสอดคล้องในการปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานตามขั้นตอน ทดสอบระบบการติดต่อสื่อสาร โดยจำลองสถานการณ์ให้มีความใกล้เคียงกับภัยที่จะเกิดขึ้น¹¹ จากปัญหาการปฏิบัติในห้วงก่อนเกิดภัยพิบัติดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การปฏิบัติระหว่างเกิดภัยพิบัติ เมื่อศึกษาข้อมูลแล้ว สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ ตามหลักปฏิบัติในระหว่างเกิดภัยพิบัติ และหากพบปัญหาในการปฏิบัติ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้ว ควรแก้ปัญหาโดยหลักการบริหารของ Gulick&Urwick (POSDCORB)⁹ ดังนี้

1. การวางแผน (P : Planing) ศปภ.ทภ.3 และส่วนราชการ ควรมีการวางแผนร่วมกัน และนำแผนมาฝึกซ้อมร่วมกัน รวมทั้งควรพัฒนาปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากเมื่อออกปฏิบัติงานในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยแล้ว สถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ขั้นตอนการปฏิบัติ การจัดกำลังคนและเครื่องมือ การแบ่งมอบพื้นที่อาจจะไม่เหมาะสม

2. การจัดองค์กร (O : Organizing) การบูรณาการทั้งด้านคนและเครื่องมือระหว่างหน่วยงานที่เข้ามาให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยให้เหมาะสมกับขีดความสามารถของหน่วยงาน เช่น หน่วยทหารมียานพาหนะที่สามารถลุยน้ำได้ มีเรือท้องแบน มีอากาศยาน และมีกำลังเป็นกลุ่มก้อน ควรจะได้รับมอบความรับผิดชอบ ในการขนย้ายผู้ป่วยเจ็บ หรืออพยพประชาชนออกจากพื้นที่ที่ประสบภัยพิบัติ จังหวัด มูลนิธิ หรือส่วนราชการอื่นๆ ให้การสนับสนุนเรื่องอาหารของหน่วยทหารที่เข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย
3. การจัดคนให้เข้าทำงาน (S : Staffing) มีการแบ่งมอบความรับผิดชอบให้เหมาะสมต่อหน่วยงาน ตามขีดความสามารถเพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติและทันต่อสถานการณ์
4. การอำนวยการ/การสั่งการ (D : Directing) การจัดตั้งศูนย์อำนวยการร่วมช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย เพื่อความมีเอกภาพในการบังคับบัญชา ซึ่งอาจจัดจากส่วนราชการพลเรือน หรือหน่วยทหารก็ได้ เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจากในระหว่างเกิดเหตุการณ์ขึ้นนั้น ส่วนราชการต่างๆ จะระดมกำลังคน และเครื่องมือ เข้าไปให้การช่วยเหลือในพื้นที่ประสบภัย ตามที่ได้รับคำสั่งจากหัวหน้าหน่วยงานของตนเอง ทำให้เกิดความสับสน ความซ้ำซ้อน การปฏิบัติ การกีดขวางการจราจร
5. การประสานงาน (Co : Coordinating) จัดตั้งข่ายการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เข้าไปให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลาทั้งทางวิทยุ โทรศัพท์ หรือข่าวสารอื่นๆ รวมทั้งการจัดผู้ประสานงานไปประจำ ณ ศูนย์อำนวยการร่วม เพื่อการโยกย้าย หรือเพิ่มเติมกำลังคน เครื่องมือ ในการให้ความช่วยเหลือ เป็นไปด้วยความเหมาะสม กับสถานการณ์ที่เป็นอยู่
6. การรายงาน (R : Reporting) มีการรายงานผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รับทราบสถานการณ์อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ มีการนำเอาผลการปฏิบัติที่ผ่านมาเป็นบทเรียนที่จะนำไปปฏิบัติในห้วงต่อไป
7. การบริหารและควบคุมงบประมาณ (B : Budgeting) งบประมาณที่ใช้ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยต้องแน่ชัดว่าจะใช้งบประมาณจากที่ใด ใครจะเป็นผู้สนับสนุนรองจ่ายงบประมาณ ค่าใช้จ่ายขั้นต้นให้กับผู้เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย ในเรื่องค่าอาหาร ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และเมื่อการปฏิบัติการเรียบร้อยแล้วจะเบิกทดแทนจากงบประมาณจากหน่วยใด มีขั้นตอนการเบิกจ่ายอย่างไร เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้า หรือความซ้ำซ้อน

การปฏิบัติการหลังเกิดภัย จากปัญหาที่พบ ควรมีปฏิบัติ คือ การเตรียมปัจจัยสี่เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย มีกิจกรรมหลักคือการวางระบบการจัดส่งสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ที่หน่วยรับผิดชอบร่วมกับส่วนราชการ และภาคเอกชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ควรเตรียมการในเรื่องกำลังพล สถานที่รวบรวม ยานพาหนะแจกจ่าย การติดต่อสื่อสาร และบัญชีผู้รับสิ่งของและแบ่งเป็นประเภทให้เรียบร้อยการเตรียมบุคลากรเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กิจกรรมหลัก คือ การฝึกอบรมเพิ่มศักยภาพชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤติ (Emergency Response Team: ERT) สำหรับในส่วนของกองทัพภาคที่ 3 ซึ่งมีหมวดกู้ภัยเร่งด่วนในกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยจะเป็นชุดที่เหมาะสมสำหรับการฝึกภารกิจนี้จัดชุดสำรวจความเสียหาย ตรวจสอบ กลั่นกรองการให้ความช่วยเหลือต่อผู้ประสบภัยจากสาธารณภัยที่เกิดขึ้น และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับต่อไป

ดังนั้น บทบาทของมณฑลทหารบกที่ 32 ที่เหมาะสมในภารกิจนี้จึงเป็นหน่วยประสานกับหน่วยเหนือและให้การสนับสนุน และกำลังพล ยานพาหนะ และยุทโธปกรณ์ เพื่อสนับสนุนงานทางการช่างแก่กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดและเมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลทั้งหมด จะได้แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของมณฑลทหารบกที่ 32 ในบทบาทด้านบรรเทาสาธารณภัยของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยมณฑลทหารบกที่ 32 ได้ขั้นตอนการปฏิบัติของการบรรเทาสาธารณภัย ดังนี้

1. การบรรเทาสาธารณภัยเป็นการดำเนินงานในลักษณะสนับสนุนการดำเนินงานของฝ่ายพลเรือน เพื่อช่วยเหลือประชาชนในชาติที่ประสบภัยพิบัติ ซึ่งมีการดำเนินการอยู่ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นเมื่อเกิดภัย และขั้นฟื้นฟู ในขั้นเตรียมการ หน่วยทหารจะต้องมีการวางแผนและฝึกร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ยามปกติ จัดให้มีเครื่องมือเฉพาะในการบรรเทาสาธารณภัยตามความเหมาะสม มีการฝึกเฉพาะในเรื่องการบรรเทาสาธารณภัย ขั้นเมื่อเกิดภัย หน่วยทหารจะต้องเข้าไปในพื้นที่ประสบภัยอย่างรวดเร็วและทันเวลาด้วย กำลังคนและเครื่องมือที่มีอยู่ โดยถือว่าการช่วยชีวิตผู้ประสบภัยเป็นหน้าที่สำคัญลำดับแรก ต้องปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกันกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ยามปกติอย่างเคร่งครัด ในขั้นฟื้นฟู หน่วยทหารจะให้การสนับสนุนการฟื้นฟูบูรณะสภาพความเสียหายให้กลับคืนมาสู่สภาวะปกติโดยเร็ว ซึ่งจะเป็นการฟื้นฟู

บูรณะขึ้นต้นเท่านั้น หลังจากนั้นให้ส่งมอบพื้นที่ให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบ โดยตรงต่อไป การซ่อมแซมเครื่องมือทางทหารที่เกิดความเสียหายจากการดำเนินการเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้กลับคืนสู่สภาพที่สามารถใช้งานได้ต่อไป เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องกระทำ โดยมีงบประมาณรองรับอย่างแน่ชัด

2. การช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม มีการดำเนินการอยู่ 3 ขั้นตอน คือ ในขั้นเตรียมการจัดให้มีระบบเตือนภัยและแจ้งข่าวสารให้กับประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยได้รับทราบข้อมูลอย่างรวดเร็วและถูกต้อง ขึ้นเมื่อเกิดภัย จัดให้มีการช่วยเหลือแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค น้ำดื่ม ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพแก่ประชาชนในพื้นที่เกิดเหตุโดยด่วน มีการดำเนินการด้านการปฏิบัติการจิตวิทยาต่อประชาชนในพื้นที่ประสบภัยเกิดความอบอุ่นใจ ขึ้นฟื้นฟู ให้การรักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วยโดยโรงพยาบาลสนามของทหาร จัดการประชาสัมพันธ์เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจและสร้างความเชื่อมั่นในการให้ความช่วยเหลือของทางราชการต่อผู้ประสบภัยอย่างเต็มความสามารถและเท่าเทียมกัน ในการซ่อมแซมส่วนที่เสียหายโดยเร็วเพื่อให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ

3. การจัดโครงสร้างจากการที่ทหารมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยตามแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และหลักการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือการสงครามของกองทัพบก โครงสร้างของการจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยของทหาร ควรให้หน่วยทหารระดับมณฑลทหารบก มีหน่วยบรรเทาสาธารณภัยโดยเฉพาะเป็นหน่วยในอัตรา และมีเครื่องมืออุปกรณ์ในการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยอย่างเหมาะสม ด้านบุคคลกำลังพลที่บรรจุในหน่วยบรรเทาสาธารณภัยที่จัดตั้งขึ้น จะต้องได้รับการฝึกเกี่ยวกับการปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเพิ่มเติม ตลอดจนการฝึกร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทสรุป จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสามข้อนี้ ผู้วิจัยขอสรุปผล บทบาทของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยการพัฒนาประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของมณฑลทหารบกที่ 32 ในการจัดการสาธารณภัยในปัจจุบัน การพัฒนาประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของมณฑลทหารบกที่ 32 มีโครงสร้างการจัดหน่วยเพื่อรองรับภารกิจในการพัฒนาประเทศของกองทัพภาคที่ 3 แต่ด้วยความพร้อมของกำลังพลและยุทโธปกรณ์ ประกอบกับได้รับการบรรจุเครื่องมือในการบรรเทาสาธารณภัยบางส่วนมาแล้ว การรับมอบภารกิจในการช่วยเหลือประชาชนหรือการบรรเทาสาธารณภัย จึงสามารถกระทำได้ดีและ

ครอบคลุมประเภทของภัยตามที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกำหนด แม้ว่ายังไม่ครอบคลุมภัยทั้งหมด 18 ประเภทก็ตาม นอกจากนี้บทบาทของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย การพัฒนาประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของมณฑลทหารบกที่ 32 ในระดับอำนาจการในหัวงก่อนเกิดภัยพิบัติ ต้องจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศ จัดทำฐานข้อมูลด้านสาธารณภัยให้สมบูรณ์ ทันสมัย สามารถเชื่อมต่อกับระบบข้อมูลกับหน่วยที่เกี่ยวข้องได้ในทุกระดับ และควรต้องปรับปรุงข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยเหล่านี้เป็นประจำทุกปี เพื่อตรวจสอบถึงความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของลักษณะพื้นที่ประชากรและสิ่งปลูกสร้าง

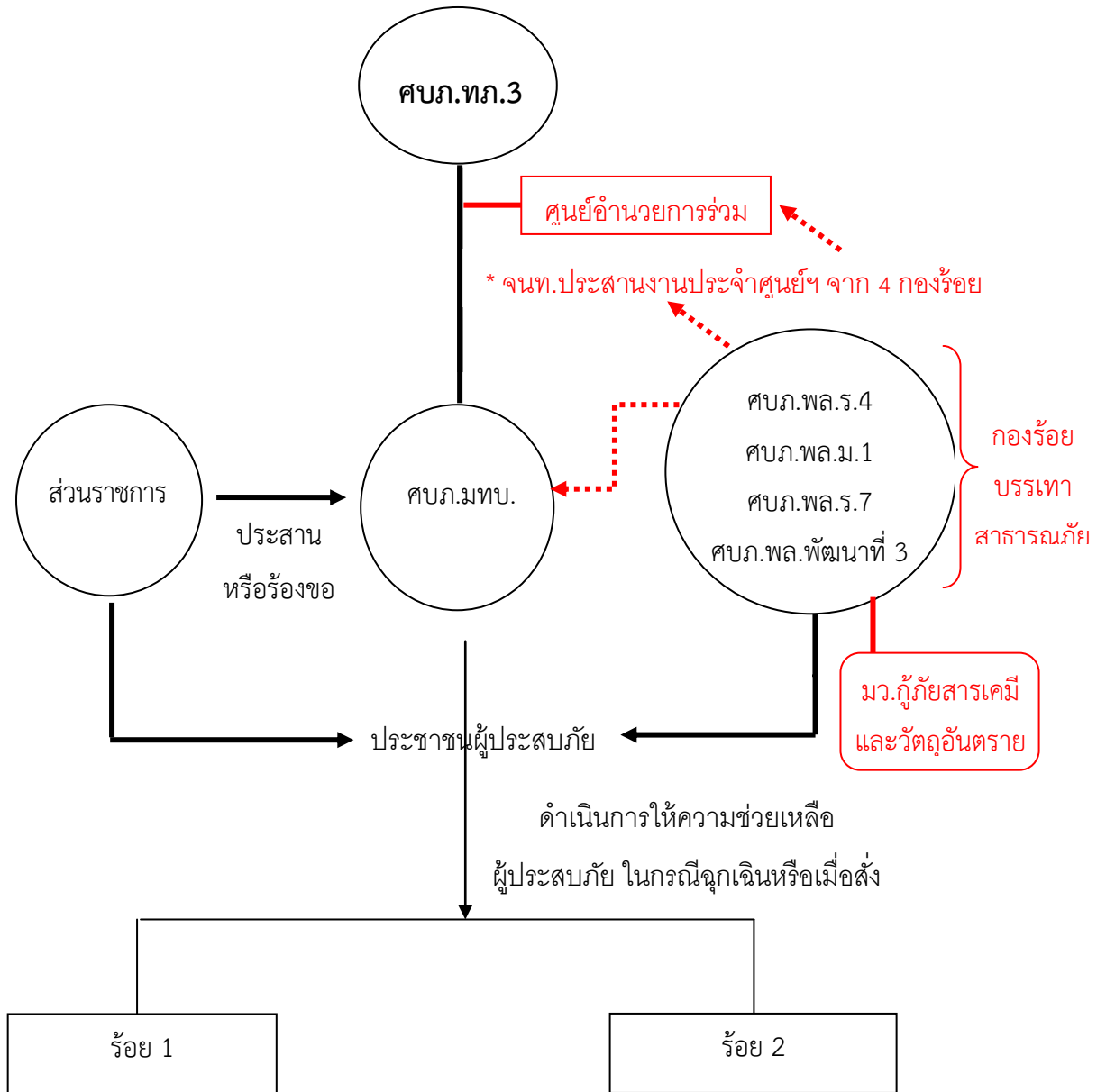
ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อบทบาทของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย การพัฒนาประสิทธิภาพในการบรรเทาสาธารณภัยของมณฑลทหารบกที่ 32 ควรนำหลักการบริหารของ Gulick และ Urwick (POSDCORB) มาปรับใช้ในการแก้ปัญหาตั้งแต่ช่วงระหว่างเกิดภัยพิบัติและช่วงหลังเกิดภัยพิบัติ เริ่มตั้งแต่

1. การวางแผน (P : Planning) ควรปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา
2. การจัดองค์กร (O : Organizing) การบูรณาการทั้งด้านคนและเครื่องมือระหว่างหน่วยงาน เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง
3. การจัดคนเข้าทำงาน (S : Staffing) มีการแบ่งมอบความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับขีดความสามารถของแต่ละหน่วยงาน
4. มีเอกภาพในการบังคับบัญชา (D : Directing) เพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนในเรื่อง การสั่งการและการปฏิบัติ เช่น อาจจัดตั้งศูนย์อำนาจการร่วมช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย
5. การประสานงาน (Co : Coordinating) ควรจัดตั้งข่ายการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เข้าไปให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลาทุกช่องทางการติดต่อ
5. การรายงาน (R : Reporting) มีการรายงานผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อทันต่อสถานการณ์
6. การบริหารและควบคุมงบประมาณ (B : Budgeting) โดยเฉพาะขั้นตอนการเบิกจ่าย เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้า หรือความซ้ำซ้อน

ข้อเสนอแนะ บทบาทของทหารเป็นการปฏิบัติการช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม โดยในขั้นเตรียมการ จัดให้มีระบบเตือนภัยและแจ้งข่าวสารให้กับประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยได้ รับทราบข้อมูลอย่างรวดเร็วและถูกต้อง และเมื่อขั้นเกิดภัยหน่วยทหารต้องให้การช่วยเหลือแจกจ่ายเครื่องอุปโภค-บริโภค น้ำดื่มที่จำเป็นต่อการดำรงชีพแก่ประชาชน ในพื้นที่เกิดเหตุโดยด่วน และในขั้นฟื้นฟูให้การรักษายาบาลผู้เจ็บป่วย โดยโรงพยาบาล สนามของทหาร จากบทบาทของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของมณฑลทหารบกที่ 32 ที่ควรจะเป็นและเหมาะสมกับศักยภาพที่แท้จริงดังกล่าวนั้น ถือเป็นการเตรียมความพร้อมทั้ง สาธารณภัยที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต และเนื่องจากการปฏิบัติการทาง ทหารของกองทัพไทยในการบรรเทาสาธารณภัย ยังไม่มีหลักนิยมทางทหารที่เกี่ยวข้องกับ การบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนกองทัพไทยยังไม่มีกระบวนการในการพัฒนาขีด ความสามารถในการเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจน การที่ผู้วิจัยศึกษาในเรื่องนี้ จะทำให้หน่วย มณฑลทหารบกที่ 32 ซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงของกองทัพภาคที่ 3 ปรับบทบาทใน การตอบสนองต่อเหตุการณ์สาธารณภัยอย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งมี การพัฒนาให้สามารถบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วน ในการใช้ทรัพยากรที่กระจายอยู่ใน ทุกพื้นที่ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น หากมีการเตรียมความพร้อมที่ดีจะสามารถลดระดับ ความรุนแรงของผลกระทบและความสูญเสียอันเนื่องมาจากสาธารณภัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำกล่าวที่ว่า “การรับมือกับภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การเตรียมความพร้อมในระดับสูงสุด” โดยขอเสนอรูปแบบการจัดตั้งศูนย์บรรเทา สาธารณภัยระดับมณฑลทหารบกที่ 32 ขึ้นการบังคับบัญชากับศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองทัพภาคที่ 3

โครงสร้างการจัดศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศที่ 3

มีผังการจัด ดังภาพที่ 1

หมายเหตุ สีแดง = ผังการจัดรองรับสาธารณภัยในอนาคต

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย เพื่อความมีเอกภาพในการบังคับบัญชา โดยจัดจาก ศบภ.ทภ.3 หรือมอบให้ ศบภ.มทบ. ในพื้นที่ดังกล่าว รวมทั้งควรจัดผู้ประสานงานในข่ายการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน ให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา เพิ่มเติมจัดนายทหารติดต่อที่ไปประจำการส่วนราชการนั้นๆ เมื่อเกิดสถานการณ์และศบภ.ทภ.3 ยังพิจารณาสนับสนุนกำลังพลและยุทโธปกรณ์ มทบ.พล.ม.1 , ศบภ.พล.ร.7 และศบภ.พลพัฒนาที่ 3 ตามความเหมาะสมทันต่อสถานการณ์และมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยพิบัติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายอีกว่า แผนป้องกันภัยพลเรือนได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า หน่วยทหารเป็นเพียงหน่วยให้การสนับสนุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยสาธารณภัย ซึ่งจะทำให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยเมื่อได้รับการร้องขอจากป้องกันฝ่ายพลเรือนระดับจังหวัด อำเภอกว่า ให้การสนับสนุนเท่านั้น⁵ แต่คำสั่งเรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบก ได้กำหนดว่า ให้หน่วยทหารสามารถดำเนินการได้โดยทันที หากเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้น การดำเนินการในการช่วยเหลือขั้นต้น อาจเกิดความสับสน ควรจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าหน่วยใดเข้าถึงก่อน จะเป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติเป็นส่วนรวมไปก่อน และเมื่อสถานการณ์คลี่คลายลงก็ให้ปฏิบัติตามแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนต่อไป